

KONCENTRACE ŘÍZENÍ

A. KONCENTRACE ŘÍZENÍ

Cílem civilního řízení je ochrana porušených nebo ohrožených subjektivních práv. Jediným přijatelným výstupem korektního civilního řízení je věcně uspokojivé rozhodnutí. Vydání věcně uspokojivého meritorního rozhodnutí však není jediným znakem dobře upraveného řízení. Soudní řízení plní řádně svoji funkci jen v případě, že věc je projednávána v přiměřené lhůtě. Pozdě vydané perfektní rozhodnutí nelze považovat za výsledek dostatečné ochrany porušených nebo ohrožených subjektivních práv. Je-li soudní ochrana poskytována opožděně, výrazně se snižuje její význam.¹ Jako výsledek řízení naplňující jeho základní cíle však nelze akceptovat ani rychle vydané, avšak věcně nevyhovující² rozhodnutí. Věcně uspokojivým je rozhodnutí, které vychází ze skutkového stavu, jenž se v co nejvyšší možné míře blíží skutečnému skutkovému stavu. Úplné zjištění skutkového stavu má svoje nároky na délku řízení. Aby byl skutkový stav objasněn dostatečně úplně, musí být v řízení poskytnut soudu i účastníkům odpovídající čas pro zjištění rozhodných skutkových okolností. Je třeba konstatovat, že oba požadavky na řízení (věcná uspokojivost meritorního rozhodnutí a přiměřeně rychlý průběh) jsou stejně významné a žádný z nich nelze akcentovat na úkor druhého. J. Macur ke vztahu požadavků na věcnou správnost rozhodnutí a rychlost řízení uvádí: „*Věcnou správnost rozhodnutí nelze uměle oddělovat od požadavku urychlené realizace soudního zákroku. Je však nutno dbát na optimální relaci obou těchto nerozlučných složek, jež musí být ve vzájemném souladu.*“³

Mezi vydáním věcně uspokojivého rozhodnutí a poskytnutím soudní ochrany v přiměřené době tak panuje neodstranitelné napětí. Správně koncipovaná regulace civilního řízení tak nezbytně vyžaduje nalezení kompromisu mezi úplným zjišťováním skutkového stavu a rychlým průběhem řízení.

Časovou rovinu průběhu řízení ovlivňuje více faktorů; jedním z nich je i efektivní eliminace průtahů řízení. Koncentrace řízení je při kvalifikovaném využití způsobilá potlačit

---

¹ MACUR, J. Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č.30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 1, s. 8. ISSN 1210-6348.

² Za věcně nevyhovující v tomto kontextu považují rozhodnutí neodpovídající skutečnému hmotněprávnímu uspořádání vztahů mezi účastníky.

³ MACUR, J. Problémy legislativní úpravy prekluzivních lhůt k urychlování civilního soudního řízení. *Právní rozhledy*. 1999, č. 7, s. 345. ISSN 1210-6410.

některé procesní aktivity (případně absenci aktivity) brání rychlému projednání věci, formalizuje však průběh řízení, zatlačuje do pozadí princip materiální pravdy a atakuje věcnou uspokojivost meritorního rozhodnutí. Z tohoto důvodu je nezbytné koncentraci řízení využívat uvážlivě, obezřetně a erudovaně. Zastáváme názor, že bez uplatnění koncentračního principu lze jen stěží dosáhnout efektivního a rychlého civilního řízení.

B. PROJEVY KONCENTRACE V NALÉZACÍM ŘÍZENÍ

Ve sporném nalézacím řízení se setkáváme s koncentrací:

- procesních námitek,
- tvrzení skutečností a označování důkazních prostředků,
- tvrzení skutečností při uplatnění obrany proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu.

Jak jsme již naznačili, koncentrace řízení se jako metoda regulace uplatňuje jen ve sporném nalézacím řízení. Budeme-li dále v textu popisovat projevy koncentrace v řízení, nebudeme vždy stále opakovat fakt, že tyto projevy se omezují jen na spornou část nalézacího řízení s tím, že budeme vycházet z úvahy, že toto omezení vyplývá z výše uvedeného avíza.

Koncentrace procesních námitek se projevuje časovým omezením možnosti uplatnit námitku místní nepříslušnosti, námitku podjatosti a námitku nedostatku pravomoci soudu z důvodu uzavření rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky. Tato procesní koncentrace nepůsobí významnější potíže, naopak ji lze považovat za nástroj racionalizující průběh řízení. Jsme přesvědčeni o faktu, že tato forma koncentrace ve své stávající podobě má svoje nezaměnitelné místo v moderním civilním řízení. Nejedná se však o zásadní projev koncentrace řízení. Touto podobou koncentrace se z uvedeného důvodu nebudeme dále podrobněji zabývat.

Koncentrace tvrzení skutečností a označení důkazů se uplatňuje v podobě koncentrace skutkových tvrzení a označení důkazů spojenou s ukončením přípravného jednání nebo prvního jednání ve věci, jednak v podobě neúplné apelace. Průběh řízení tedy ovlivňují dvě skutkové a důkazní koncentrace. Pro označení koncentrace řízení spojené

s ukončením přípravného jednání nebo prvního jednání ve věci není prozatím vžitý žádný jednoduchý a srozumitelný název. Máme za to, že nalezení takového označení by značně prospělo sdělnosti výkladu. Koncentraci řízení, která účastníky omezuje v možnosti tvrdit skutečnosti a označovat důkazy od okamžiku ukončení přípravného jednání nebo prvního jednání ve věci budeme dále v textu označovat jako **první skutkovou koncentraci** řízení⁴.

První skutková koncentrace není aktuálně upravena dobře. Primárním cílem zavedení koncentračního principu do řízení je odstranění průtahů. Tento záměr se však zavedením první skutkové koncentrace do řízení nepodařilo naplnit.⁵ Negativní průvodní jevy se však při zavedení této koncentrace do řízení eliminovat nepodařilo. První skutková koncentrace ve své aktuální podobě zasahuje do práva účastníků na spravedlivý proces - brání jim v možnosti reagovat na skutková tvrzení a důkazní návrhy protistrany a na výsledky dokazování. Cestu ke zkvalitnění úpravy civilního řízení nepředstavuje zavržení této podoby koncentrace řízení, neboť při správném uchopení je způsobilá řízení zefektivnit, aniž by nezbytně musela výrazněji limitovat řádné zjištění skutkového stavu. Z uvedených důvodů považujeme za nezbytné se touto podobou koncentrace řízení podrobně zabývat.

Neúplná apelace je dlouhodobě vyzkoušeným dobře fungujícím nástrojem situujícím proces zjišťování skutkového stavu do řízení před soudem prvního stupně, který účastníkům důvodně brání přesouvat tvrzení skutečností a důkazních návrhů do odvolacího řízení, jehož smyslem je poskytnout prostor k přezkoumání průběhu a výsledku prvoinstančního řízení. Máme za to, že neúplnou apelací není důvod se podrobně zabývat, neboť je způsobilá k převzetí do nového procesního kodexu v téměř nezměněné podobě.

Koncentrace tvrzení skutečností při uplatnění obrany proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu spočívá v omezení možnosti žalovaného, vůči němuž byl vydán směnečný (šekový) platební rozkaz, vznést obranu proti uplatněnému směnečnému (šekovému) nároku, když tuto procesní aktivitu má žalovaný možnost uskutečnit jen v průběhu námitkové lhůty. Koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení je špatně fungujícím přežitkem, jenž neeliminuje průtahy v řízení, intenzivně však atakuje právo žalovaného na spravedlivý průběh řízení. Rovněž koncentrací směnečného rozkazního řízení se budeme podrobně zabývat.

---

⁴ Označení „první skutková koncentrace“ jsem zvolil proto, že se uplatňuje ve fázi zjišťování skutkového stavu, již na počátku projednání věci - zpravidla o poznání dříve než neúplná apelace.

⁵ V některých případech první skutková koncentrace jako překážka účelového prodlužování řízení sice může působit, plošně jí však tento efekt přiznat v žádném případě nelze.

C. PRVNÍ SKUTKOVÁ KONCENTRACE

I. PRÁVNÍ ÚPRAVA PRVNÍ SKUTKOVÉ KONCENTRACE

První skutková koncentrace řízení je ustanoveními §§ 114c a 118b OSŘ koncipována tak, že možnost tvrdit skutkové okolnosti a označit důkazní prostředky je uzavřena okamžikem ukončení přípravného jednání (bylo-li nařízeno) nebo do prvního jednání ve věci (byla-li příprava jednání uskutečněna bez nařízení přípravného jednání). Účastníci řízení tedy v případě naplnění formálních předpokladů (jestliže byli řádně předvoláni a poučeni)⁶ mají možnost tvrdit skutkové okolnosti a označit důkazní prostředky jen do skončení přípravného jednání resp. prvního jednání ve věci. Navození koncentrace může oddálit soudce stanovením lhůty.

Limit v podobě uzavření možnosti tvrdit skutečnosti a označit důkazní prostředky v okamžiku ukončení přípravného jednání, prvního jednání ve věci nebo lhůty, jež byla účastníkům ke skutkovým a důkazním přednesům poskytnuta, neplatí absolutně. K později tvrzeným skutečnostem nebo označeným důkazním prostředkům se v řízení přihlídí:

- má-li jimi být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků,
- nastaly až po jednání, jehož uskutečněním bylo řízení zkoncentrováno,
- jestliže je účastník řízení nemohl bez své viny včas (před navozením koncentrace) uvést,
- pokud je účastník tvrdil anebo označil poté, co byl některý z účastníků vyzván k doplnění tvrzení podle § 118a OSŘ.

II. NEDOSTATKY ÚPRAVY PRVNÍ SKUTKOVÉ KONCENTRACE

Aktuální úprava první skutkové koncentrace vykazuje zásadní nedostatky, jež z této metody regulace činí kontraproduktivní, zcela neakceptovatelný a průběh řízení devastující nástroj. První skutková koncentrace ve své stávající podobě:

- 1) nezakazuje účastníkům řízení předkládat skutková tvrzení a důkazní návrhy na poslední chvíli,

---

⁶ Ustanovení §§ 114c a 118b OSŘ s poučením navození koncentrace nespojují, přesto však některé soudy rozhodovaly tak, že bez odpovídajícího poučení řízení nemůže být zkoncentrováno; otázku poučení jako prerekvizity navození koncentrace judikoval i Nejvyšší soud ČR tak, že poučení má povahu formálního předpokladu pro navození koncentrace - viz Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. září 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

- 2) znemožňuje účastníkům řízení reagovat:
  - na skutková tvrzení a důkazní návrhy protistrany a na protistranou označené důkazní prostředky v případě, že jsou tyto procesní kroky učiněny na poslední chvíli,
  - na průběh řízení a průběžné výsledky dokazování,
- 3) je uplatňována formalisticky bez ohledu na fakt, zda zabrání či nezabrání průtahům v řízení,
- 4) znemožňuje smysluplné připuštění změny žaloby navržené z důvodu úpravy tvrzeného skutkového stavu,
- 5) není odpovídajícím způsobem provázána s neúplnou apelací.

III. ABSENCE POŽADAVKU NA VČASNÉ SKUTKOVÉ PŘEDNESY A DŮKAZNÍ NÁVRHY

První skutková koncentrace je koncipována tak, že ji lze považovat za pobídku ke zneužívání práva. Aktuální podoba první skutkové koncentrace zvýhodňuje účastníka řízení, který podstatné skutkové okolnosti předloží soudu až těsně před skončením přípravného jednání, resp. prvního jednání ve věci. Stejně je tomu i s důsledky předkládání stěžejních důkazních návrhů v okamžiku, kdy má protistrana silně limitovanou možnost na takový důkazní návrh reagovat. Korektní procesní úprava by měla výše popsané spekulativní vytahování es z rukávu těsně před navozením koncentrace potlačovat, nikoli odměňovat znevýhodněním protistrany. Korektní procesní úprava by měla bonifikovat řádný procesní postup účastníků řízení umožňující rychlé projednání věci. Jsme přesvědčeni o faktu, že koncentrace řízení, jejíž úprava účastníky nenutí předkládat skutková tvrzení a důkazní návrhy s předstihem, ale naopak poskytuje výhodu účastníkům řízení, kteří se skutkovými přednesy a důkazními návrhy čekají na poslední možný okamžik, dobu řízení nezkracuje, ale naopak prodlužuje.

IV. NEMOŽNOST REAGOVAT NA VÝVOJ SPORU

Stěžejní nedostatek první skutkové koncentrace spočívá v opomenutí vytvořit procesní prostor pro:

- uplatnění práva na repliku v podobě tvrzení rozhodných skutkových okolností a označení důkazů, a
- reakci na průběžné výsledky dokazování.

Jestliže jedna z procesních stran předá soudu krátkou cestou těsně před koncem prvního jednání, jemuž nepředcházelo přípravné jednání, rozsáhlé vyjádření, v němž tvrdí nové, zcela zásadní skutkové okolnosti a současně označí překvapivé důkazní prostředky. Protistrana nemá zdaleka možnost se přímo v průběhu jednání s těmito tvrzeními a důkazními návrhy dostatečně podrobně seznámit, natožpak aby promyslela jejich možné důsledky a zareagovala odpovídajícími skutkovými tvrzeními a důkazními návrhy. Nezbyvá než konstatovat, že aktuální podoba první skutkové koncentrace může navodit takový procesní stav, že procesní strana, která skutkové přednesy a označení důkazů předložila s předstihem, nebude mít možnost reagovat ani na skutková tvrzení prezentovaná spekulativně na poslední chvíli, ani na výsledky dokazování, jež bude vyvoláno označením důkazů učiněným těsně před odročením prvního jednání ve věci. Absence možnosti reagovat odpovídajícími procesními prostředky na popsané spekulativní přednesy bezprostředně před skončením prvního jednání ve věci může snadno rozhodujícím způsobem ovlivnit výsledný zjištěný skutkový stav a tím i výsledek řízení. Soudce má možnost zvýhodnění účastníka řízení, jenž s tvrzením skutečností nebo označením důkazů vyčkal na konec prvního jednání ve věci, zabránit:

- poskytnutím lhůty, pokud o ni účastník požádal,
- vyzvat účastníka k doplnění tvrzení ve smyslu ustanovení § 118a OSŘ, je-li pro takovou výzvu v projednávané věci věcný důvod,
- přerušением jednání namísto odročení⁷,
- jednání odročit a nepoučit účastníky o koncentraci řízení⁸,
- nebo na popsanou situaci nereagovat a jen přihlížet, jak je v řízení zneužito právo.

Nemá-li soudce možnost popsanou situaci řešit poskytnutím lhůty, jelikož účastník o její poskytnutí nepožádal, nebo není-li věcný důvod k výzvě k doplnění tvrzení podle § 118a OSŘ, může buď akceptovat, že spekulativně odložené překvapivé tvrzení či důkazní návrh ovlivní výsledek řízení, nebo má možnost zvolit další z uvedených reakcí, které ovšem atakují hranici obcházení zákona.

---

⁷ Pokud účastník nepožádal o lhůtu nebo nelze-li smysluplně reagovat výzvou dle § 118a OSŘ.

⁸ Rovněž v situaci, pokud účastník nepožádal o lhůtu nebo nelze-li důvodně využít výzvu dle § 118a OSŘ.

Tento nevládnutý aspekt první skutkové koncentrace ovlivňuje průběh sporného řízení tak, že nepřijatelně omezuje účastníky řízení v možnosti tvrdit rozhodné skutkové okolnosti a označovat důkazní prostředky. Jak vyplývá dále z textu, děje se popsání omezení účastníků řízení ovlivňovat proces zjišťování skutkového stavu v takové intenzitě, že zasahuje do práva na spravedlivý proces.

V cestovním ruchu je dobře znám pojem nabídka last moment. Nebylo by ke cti nové úpravě civilního procesu, pokud by se mezi běžné procesní počínání účastníků vžil pojem skutkový přednes nebo důkazní návrh last moment. Účastníci řízení mohou předvídat a přepokládat, čím protistrana překvapí. Vše se však předvídat nedá. Koncentrace řízení musí být koncipována tak, aby účastníkům řízení poskytovala rovné možnosti a aby znemožňovala výše popsané taktické manévry spočívající v načasování prezentace skutkových tvrzení a označení důkazů. Máme za to, že v moderní procesní úpravě nemůže mít místo tak hrubé omezení práva jednoho z účastníků řízení reagovat na skutková tvrzení a důkazní návrhy protistrany, jak je zakotvuje stávající podoba první skutkové koncentrace.

Možnost dostatečně ovlivnit objasnění skutkového stavu není potlačena jen nerespektováním práva na repliku. V právní úpravě koncentrace řízení postrádáme i možnost reagovat na výsledek dokazování. Pokud účastníci označí na prvním jednání věc i důkazní prostředky a dokazování je uskutečněno až v rámci dalšího jednání, při dokazování mohou snadno vyjít najevo okolnosti, které by v případě doplnění dokazování měly zcela jiné dopady na zjištěný skutkový stav. Účastníci řízení jsou však v možnosti označit další důkazy značně limitováni. Pokud by doplnění dokazování nemělo vést ke zpochybnění věrohodnosti provedených důkazních prostředků, a mělo by směřovat ke zjištění skutkových okolností, jež by prozatím zjištěnému skutkovému stavu mohly dát jiný význam, není v silách účastníků řízení takové dokazování iniciovat. I když účastník řízení bude vědět, že takové důkazní prostředky existují, ustanovení § 118b OSŘ odsuzuje popsanou důkazní iniciativu účastníka řízení směřující k doplnění dokazování k jasnému neúspěchu. Soud sice může důkazní prostředek označený v popsání situaci provést bez návrhu, nicméně i ten má svoje limity. Soudce může reagovat i výzvou podle 118a OSŘ, tato výzva však koncentraci prolamuje jen v případě deficitu tvrzení a důkazních návrhů (podrobněji dále v textu), nikoli pro případ doplňování nuancí ve zjištěném skutkovém stavu. Takto nastavený režim pro iniciativu účastníků řízení směřující ke zjištění skutkového stavu je příliš rigidní. Koncentrace řízení by

měla potlačit procesní aktivity nebo pasivitu účastníků řízení, které mohou způsobit průtahy v řízení, v žádném případě by však neměla působit jako překážka řádného zjištění skutkového stavu.

V. STRIKTNÍ UPLATNĚNÍ KONCENTRACE

První skutková koncentrace uzavírá řízení vůči procesní iniciativě v podobě skutkových tvrzení a důkazních návrhů bez ohledu na fakt, zda se uzavřením procesu zjišťování skutkového stavu vůči pozdějším skutkovým tvrzením a důkazním návrhům vytvoří překážka reálně hrozícím průtahům v řízení či nikoli. Omezení účastníků reagovat tvrzením skutečností a označením důkazů na průběh řízení je tak výrazným zásahem do možnosti ovlivnit úplnost zjištění skutkového stavu, že je nanejvýš vhodné, aby koncentrace byla v řízení uplatněna selektivně, citlivě a jen v případech, že je jí pro rychlý průběh toho kterého řízení třeba.

V úpravě první skutkové koncentrace absentuje nástroj, který by soudci umožnil otevřít v řízení cestu pro další skutková tvrzení a důkazní návrhy v již zkoncentrovaném řízení. Tímto nástrojem není výzva uplatněná vůči účastníkům dle § 118a OSŘ (přesněji řečeno se jedná o nástroj jen limitovaně využitelný), neboť tato možnost soudu eliminovat důsledky již navozené koncentrace je omezena jen na situace, kdy má soud v úmyslu věc po právní stránce posoudit jinak než účastník řízení, a na situace, kdy procesní postoj účastníka vykazuje deficit skutkových tvrzení či důkazních návrhů, jenž pravděpodobně povede k neunesení důkazního břemene. Dát však účastníkům řízení příležitost zareagovat například na překvapivý průběh dokazování soudce nemá.

VI. SKUTKOVÁ KONCENTRACE A ZMĚNA ŽALOBY

Podoba první skutkové koncentrace výrazně ovlivňuje režim změny žaloby. Nelze přitom konstatovat, že se jedná o působení příznivé. Změnou žaloby je buď změna petitu, nebo taková změna či doplnění rozhodných skutkových tvrzení, která vyžaduje jinou právní kvalifikaci. Účinky první skutkové koncentrace nejsou dotčeny ani připuštěním změny žaloby. Připustí-li soud změnu iniciovanou změnou či doplněním skutkových tvrzení, nastává v řízení paradoxní situace, kdy je v řízení uplatňován nárok podložený změněným či doplněným vylíčením rozhodných skutkových okolností (tedy jiným skutkovým stavem), ale iniciativa

účastníků směřující k jeho zohlednění při zjišťování skutkového stavu spočívající v nových skutkových tvrzeních a nově označených důkazech v řízení nemůže být v řízení zohledněna. Možnost žalobce uspět v takto uspořádaném řízení je významně limitována.

VII. VÝJIMKY Z PRVNÍ SKUTKOVÉ KONCENTRACE A MOŽNOST REAGOVAT NA VÝVOJ SPORU

První skutková koncentrace je konstruována poměrně rigidně, nikoli však absolutně. Účastníci řízení mají možnost tvrdit skutkové okolnosti a označit důkazní prostředky i po skončení prvního jednání ve věci (případně přípravného jednání) nebo po uplynutí soudem poskytnuté lhůty, jestliže:

- jimi má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků,
- nastaly až po jednání, jehož uskutečněním bylo řízení zkoncentrováno,
- je účastník řízení nemohl bez své viny včas (před navozením koncentrace) uvést,
- pokud je účastník tvrdil anebo označil poté, co byl některý z účastníků vyzván k doplnění tvrzení podle § 118a OSŘ.

Ani jedna z uvedených výjimek účastníkovi řízení neposkytuje prostor pro tvrzení skutečností a označení důkazních prostředků po navození koncentrace na základě potřeby reagovat na vývoj sporu. Žádná z uvedených výjimek neotevívá cestu reakci na tvrzení skutkových okolností a na označení důkazních prostředků protistranou nebo na výsledek dokazování.

Cítí-li účastník řízení potřebu reagovat na tvrzení a důkazní návrhy protistrany učiněné až na „poslední chvíli“ nebo na výsledky dokazování, může tak učinit s odůvodněním, že nastaly až po jednání, jehož uskutečněním bylo řízení zkoncentrováno, jen v případě, že tyto okolnosti nebo důkazy před předmětným jednáním neexistovaly. Tím se možnost reagovat na průběh řízení další iniciativou v podobě skutkových tvrzení či důkazních návrhů značně zužuje.

Stejně je to i s okolnostmi nebo důkazními návrhy, které účastník nemohl bez své viny uplatnit. Pokud byl účastník o předmětných skutečnostech nebo důkazech informován a mohl je tvrdit či označit, nelze je v řízení uplatnit navzdory navozené koncentraci proto, že jimi účastník hodlá reagovat na vývoj řízení. Nemožnost uplatnit skutková tvrzení a důkazní návrhy není totiž zdaleka totožná se situací, kdy účastník neví o potřebě tyto skutečnosti

tvrdit a důkazní prostředky označit. Jestliže účastník neví, že určité okolnosti jsou pro řízení relevantní a potřebu je tvrdit nebo prokazovat si uvědomí až následně v důsledku průběhu řízení, stále se jedná o okolnosti a důkazy, které účastník mohl tvrdit resp. označit.

VIII. SKUTKOVÁ KONCENTRACE A PŘÍPRAVNÉ JEDNÁNÍ

Je-li nařízeno přípravné jednání, situuje první skutková koncentrace okamžik uzavření řízení vůči novým skutkovým tvrzením a důkazním návrhům do okamžiku ukončení přípravného jednání. Koncepti, v jejímž rámci se koncentrace navozuje uplynutím přípravné fáze řízení, nelze považovat za nesprávnou. Tomuto modelu koncentrace však musí být podřízen průběh přípravy jednání. Má-li být řízení zkoncentrováno ještě před meritorním projednáním věci, musí mít strany sporu v rámci přípravy jednání dostatečný prostor k seznámení se se skutkovými tvrzeními a důkazními návrhy protistrany a k uplatnění svých návrhů (zejména v rovině možných reakcí na procesní aktivitu protistrany). I tak by koncentrace řízení navozovaná v přípravné fázi řízení nesměla být rigidní. Vždy by měla umožnit reakci na výsledky dokazování.

Koncentrace řízení spojená s ukončením přípravného jednání, jemuž nepředchází odpovídající skutkové přednesy a důkazní návrhy obou stran neposkytuje účastníkům řízení dostatečnou platformu pro reakci na skutková tvrzení a důkazní návrhy protistrany. Na výsledky dokazování, jež se děje až poté, co je řízení zkoncentrováno, účastníci řízení taktéž reagovat nemohou. Takovou podobu koncentrace řízení situovanou do přípravy jednání nepovažujeme za přijatelný nástroj regulující průběh řízení.

IX. PRVNÍ SKUTKOVÁ KONCENTRACE A ÚSTAVNÍ KONFORMITA PRŮBĚHU ŘÍZENÍ

a) PRINCIP ROVNOSTI ZBRANÍ

Právní úpravu civilního řízení je nezbytné zkoumat i z pohledu její kompatibility s ústavně garantovanými právy. Listina základních práv a svobod garantuje spravedlivý průběh soudního řízení. Právo na spravedlivý proces se sestává z více komponent; jednu z nich představuje princip rovnosti zbraní. Princip rovnosti zbraní lze charakterizovat tak, že účastníkům řízení garantuje možnost využít v řízení stejné procesní prostředky jako protistrana. Má-li být řízení považováno za spravedlivé, musí být vedeno tak, aby účastník řízení dostal příležitost seznámit se s procesními podáními protistrany, a to i s podáními, jež

obsahují skutková tvrzení a označení důkazů, a na tato podání odpovídajícím způsobem reagovat.

b) PRÁVO NA PRÁVNÍ SLYŠENÍ

Jako spravedlivým lze označit jen takové řízení, jehož úprava a následně průběh respektují existenci práva na právní slyšení. Východiskem práva na právní slyšení je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod „*má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem*“.⁹ Při posuzování faktu, zda potlačení možnosti reagovat replikou na skutková tvrzení a důkazní návrhy protistrany, atakuje právo na spravedlivý proces, považujeme za vhodné zdůraznit, že součástí deklarace uvedeného práva je výslovný požadavek na spravedlivé projednání věci. Za spravedlivé lze považovat jen projednání nároku, v jehož rámci je účastníkům řízení poskytnut odpovídající prostor ke skutkovým přednesům a důkazním návrhům. Princip právního slyšení vyjadřuje samotnou podstatu civilního procesu a je proto často označován jako „*základní procesní právo*“.¹⁰ „*Pro stranu v civilním řízení dodržení principu právního slyšení především znamená, že je jí poskytnuta možnost náležitých skutkových přednesů a podání důkazních návrhů, zaujetí stanoviska k přednesům a návrhům odpůrce, vyjádření svého právního názoru (bez nároku na „právní diskusi“ se soudem), zaujetí stanoviska k vykonaným důkazům.*“¹¹ Možnost uplatnit v řízení náležité skutkové přednesy se sestává (mimo jiné) i z práva reagovat na průběh řízení (na skutková tvrzení protistrany, na důkazní návrhy protistrany a na výsledky dokazování).

---

⁹ MACUR, J. základ práva na právní slyšení nalézá v širším okruhu pramenů, a to v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (*Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům*), v čl. 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (*každý má právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje o jeho právech a povinnostech*), čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (*každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem.*) – in Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č.30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 1, s 14. ISSN 1210-6348. Uvedením pouze jednoho z pramenů uvedených J. Macurem nepolemizují (třeba jen implicitně) se správností závěrů uvedeného autora; zmínil jsem jen ten pramen, ve kterém je požadavek na spravedlivé projednání věci zmíněn výslovně.

¹⁰ MACUR, J. Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č.30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 1, s 14. ISSN 1210-6348.

¹¹ MACUR, J. Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č.30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 1, s 14. ISSN 1210-6348.

Jestliže procesní pravidla zakotvená zákonem znemožňují uplatnit reakci na skutková tvrzení a důkazní návrhy protistrany, je třeba konstatovat, že tato pravidla kolidují s právem účastníků řízení na spravedlivý proces. Je-li koncentraci řízení vetknuta podoba, která příliš brzy a příliš stroze uzavírá možnost tvrdit skutečnosti a označovat důkazy, aniž by poskytovala odpovídající prostředky pro reakci na vývoj řízení, je nezbytné ji vnímat tak, že účastníkům negarantuje rovnost zbraní, odnímá možnost náležitého projednání věci, v důsledku čehož potlačuje právo na právní slyšení, tedy nerespektuje právo na spravedlivý proces. První skutková koncentrace vykazuje všechny výše vypočtené znaky.

X. PRVNÍ SKUTKOVÁ KONCENTRACE A VYBRANÉ ODVĚTOVÉ PRINCIPY CIVILNÍHO ŘÍZENÍ

a) RYCHLOST ŘÍZENÍ, ZÁSADY MATERIÁLNÍ A FORMÁLNÍ PRAVDY

Žádný z principů řízení není světem pro sebe. Všechny principy v řízení působí ve vzájemných souvislostech. Uplatnění koncentrační zásady řízení významně ovlivňuje rovnováhu působení dalších zásad. Koncentraci je nezbytné vnímat jako formalizaci řízení. Přílišná formalizace kvality řízení neprospívá, neboť nadměrně potlačuje zásadu materiální pravdy, jejíž uplatnění v řízení představuje záruku řádného zjištění skutkového stavu. Rozumně a odborně využitý akcent na formální stránku řízení však řízení může zefektivnit. Má-li řízení naplnit svůj hlavní cíl, kterým je ochrana porušených nebo ohrožených subjektivních práv, nelze působení zásady materiální pravdy příliš potlačit.

Vydání věcně uspokojivého rozhodnutí však nelze považovat za jediný znak kvalitní procesní úpravy. Pozdě poskytnutá ochrana se může limitně blížit neposkytnutí ochrany. Povahu přijatelného výsledku soudního řízení má jen včas vydané, věcně uspokojivé rozhodnutí. Má-li řízení skončit v přiměřené době, nelze se jisté míře formalizace řízení vyhnout. K formalizaci řízení však lze přistoupit jen v rozumné míře; neodmyslitelným atributem přijatelné formalizace řízení je jeho sofistikované provedení. V řízení se totiž lze smířit jen s takovým upřednostněním formální pravdy, které garantuje naplnění stanoveného cíle, jímž je zrychlení řízení, které však současně a nebrání řádnému zjištění skutkového stavu nebo vytvoření jiného předpokladu vydání věcně uspokojivého rozhodnutí.

b) SKUTKOVÁ KONCENTRACE A PROJEDNACÍ ZÁSADA

Koncentrace řízení disponuje potenciálem eliminovat některé průtahy řízení. První skutková koncentrace však tento potenciál nevyužívá. Zato však účastníkům řízení značně komplikuje řádné uplatňování nároků a procesní obrany. První skutková koncentrace jde při svém negativním působení na průběh řízení tak daleko, účastníky řízení omezuje v možnosti unést břemeno tvrzení a břemeno důkazní a dostát tak jejich zodpovědnosti za úplné zjištění skutkového stavu. Odpovědnost za zjištění skutkového stavu je ovlivněna uplatněním projednacím nebo naopak vyšetřovací zásady.

Sporné řízení je zásadním způsobem ovlivněno principem projednacím. Uplatnění tohoto principu v řízení ovlivňuje odpovědnost za výsledek procesu zjišťování skutkového stavu; demarkační čáru mezi soud a účastníky řízení projednacím princip definuje tak, že odpovědnost za úplnost zjištěného skutkového stavu nesou účastníci řízení. V důsledku uplatnění projednacím principu soud uplatněný nárok projedná v podstatě (až na ojedinělé výjimky) jen v mezích skutkových tvrzení prezentovaných účastníky řízení a skutkový stav zjistí provedením důkazních prostředků, jež v řízení označili účastníci řízení. Uvedené meze by měl soud při zjišťování skutkového stavu překročit jen výjimečně.

V rámci korektně nastavených pravidel je odpovědnost za výsledek nutně spojena s možností ovlivnit okolnosti, jež k výsledku vedou. Jestliže OSŘ účastníkům řízení v pozdějších fázích prvoinstančního řízení neposkytuje odpovídající nástroje k ovlivňování procesu zjišťování skutkového stavu, přitom je však zatěžuje odpovědností za řádné zjištění skutkového stavu, je třeba konstatovat, že zákonodárce nezvládl správně skloubit současné uplatnění projednacím principu a koncentračního principu ve sporném nalézacím řízení. Projednacím princip a princip koncentrační sice řízení neovlivňují synergicky, přesto se však mohou ve stejném druhu řízení uplatnit oba. Jen je třeba jejich současné působení v řízení uplatnit mnohem promyšleněji, než jako je tomu v současné procesní úpravě.

c) SKUTKOVÁ KONCENTRACE A DISPOZIČNÍ ZÁSADA

Další zásadou definující podobu sporného řízení je zásada dispoziční. Dispoziční zásada se v řízení projevuje tak, že účastníci mohou dispozičními procesními úkony ovlivňovat existenci a předmět řízení. Máme za to, že by neměl být problém koordinovat společné působení koncentrační a dispoziční zásady v jednom řízení.

Podoba první skutkové koncentrace však jistou kolizi mezi uplatněním koncentrační a dispoziční zásady přináší. Tento střet vzniká v okamžiku, kdy žalobce změni či doplní rozhodná skutková tvrzení způsobem, který vyžaduje jiné právní posouzení tvrzeného skutkového stavu. Uvedený úkon je třeba vnímat jako návrh na změnu žaloby. Uskuteční-li žalobce tento dispoziční procesní úkon poté, co řízení bylo zkoncentrováno ukončením prvního jednání ve věci nebo přípravného jednání, nelze již k nově uplatněným tvrzením v řízení přihlížet. Připustí-li soud v popsané situaci změnu žaloby, nastane v řízení paradoxní situace, kdy nelze přihlížet ke skutečnostem, které představují skutkový základ uplatněného nároku. Vyjadřujeme přesvědčení, že v korektním procesním předpisu koncentraci řízení takto koncipovat nelze.

XI. ÚPRAVA KONCENTRACE ŘÍZENÍ V NĚMECKU

Právní úpravu skutkové a důkazní koncentrace řízení považujeme za zcela neudržitelnou. Na tomto místě bychom rádi představili právní úpravu koncentrace řízení v podobě, jak ji reguluje německý ZPO.

Při popisu úpravu koncentrace řízení v Německu nemá smysl zabíhat do detailů. Máme za to, že postačí, když představíme podstatné projevy uplatnění koncentračního principu v řízení.

a) ÚLOHA SOUDCE

V německém civilním řízení se neuplatňuje striktní zákonná koncentrace. Rozhodující roli při ovlivnění faktu, ke kterým skutkovým tvrzením a důkazním návrhům nebude v řízení vzhledem k okamžiku jejich uplatnění, přihlíženo, sehrává soudce. Koncentrace řízení navozovaná lhůtami, jež soud poskytuje účastníkům řízení v jeho přípravné části, má povahu typické soudcovské koncentrace. Ani koncentrace řízení promítající se do řízení v souvislosti s hlavním jednáním (jednáním ve věci) není příliš vzdálena soudcovskému modelu koncentrace, jelikož o uzavření řízení pro uplatnění dalších skutkových tvrzení a důkazních návrhů rozhoduje soudce. Uplatnění koncentračního principu se v řízení projevuje tak, že soudce odmítne skutkové přednesy nebo důkazní návrhy, které shledá být pozdními. Soudce uplatnění koncentračního principu drží pevně v rukou; navození či nenavození koncentrace v řízení závisí na soudcově uvážení.

b) KONCENTRACE SPOJENÁ S PŘÍPRAVOU JEDNÁNÍ

V rámci přípravné části řízení může být navozen dvojitý režim koncentrace. Soud má při přípravě jednání k dispozici dvě cesty – buď nařídí ústní přípravné jednání (§275 ZPO), nebo vyzve účastníky k písemnému vyjádření dle §276 ZPO.¹² Projevy koncentrace řízení se odvíjejí od faktu, zda příprava probíhá písemnými podáními nebo na přípravném jednání.

Fakt, zda bude příprava hlavního jednání probíhat v písemné nebo ústní podobě, je ovlivněn postupem soudu na počátku přípravy jednání. Rozhodný je přitom první krok. Příprava jednání se realizuje cestou písemného přípravného řízení v případě, že soud na počátku přípravy jednání účastníky jednání (nebo jen žalovaného) vyzve k vyjádření. O ústní podobu přípravy jednání se bude jednat, jestliže soud na samém počátku přípravné fáze řízení nařídí přípravné jednání. Uskuteční-li soud jakýkoli úkon směřující k nařízení přípravného jednání, nelze již přípravu jednání vést písemnou formou.¹³ V rámci písemně vedené přípravy jednání nelze nařídít přípravné jednání, zvolí-li soudce cestu ústní podoby přípravy jednání, lze využít i nástroj v podobě výzvy k vyjádření.

Ve výjimečných případech mohou soudy přípravu jednání zcela vynechat, nepostupují tedy žádným z těchto způsobů a nařídí hlavní jednání; jedná se o neobvyklý postup omezený na situace, kdy nárok žalobce se jeví buďto velmi dobře odůvodněným, anebo naopak zcela neodůvodněným.¹⁴

V přípravné fázi řízení využívá německý ZPO dva nástroje eliminující průtahy v řízení – kontumaci a koncentraci. Fakt, zda bude řízení v důsledku zmeškání lhůty zkoncentrováno nebo zkontumováno závisí na povaze poskytnuté lhůty a podobě přípravné fáze řízení. Orientace v německých prostředcích obrany řízení před průtahy není snadná. Je způsobena dvěma okolnostmi:

---

¹² „Bei der Terminsvorbereitung steht dem Gericht ein zweifaches Ermessen zur Verfügung. Zum einen besteht die Möglichkeit, zur Vorbereitung des mündlichen Haupttermins zwischen der Anordnung des frühen ersten Termins und des schriftlichen Vorverfahrens zu wählen.“ In: KRÜGER, W., RAUSCHER, T., BECKER-EBERHARD, E. *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung: ZPO: Band 1: §§1-354*. 4.Auflage, In Leinen C.H.BECK, 2013, § 275 Rn. 1-21, ISBN 978-3-406-61031-8.

¹³ V rámci ústní přípravy jednání však lze výsledky přípravného jednání doplňovat písemnými vyjádřeními.

¹⁴ KOCH, Harald, Frank DIEDRICH. In: Piet TAELEMAN (Volume Editor), Roger BLANPAIN (General Editor), Michele COLUCCI (Associate General Editor). *Austria, IEL Civil Procedure [online]*. Netherlands: Kluwer Law International BV, 2006, s. 84. ISBN 9789065449368.

- úprava lhůt, jejichž zmeškání může mít za následek zkoncentrování nebo kontumaci řízení, se nachází v témže ustanovení (§ 276 ZPO);
- lhůty pro vyjádření jsou určovány poměrně komplikovaně.

Orientace v důsledcích zmeškání uvedených lhůt je natolik složitá, že ani německá komentářová literatura klasifikaci těchto lhůt nevykládá shodně.¹⁵

Písemnému přípravnému řízení je vlastní „dvoustupňové“ stanovení lhůty. Vedle lhůty k vyjádření k žalobě, (k tzv. Klageerwiderung), kterou lze využít jak v rámci písemné přípravy jednání, tak v rámci ústního přípravného řízení (§275 ZPO), je žalovanému stanovena ještě krátká lhůta k takzvanému „oznámení obrany“ (Verteidigungsanzeige).¹⁶

Zmeškání prekluzivních lhůt stanovených k vyjádření může vyústit:

- v odmítnutí podání, jehož důsledkem je nepřihlédnutí ke skutkovým tvrzením a neprovedení označených důkazních prostředků, nebo
- ve vydání rozsudku pro zmeškání.

Je-li příprava jednání vedena jen písemně, může zmeškání prekluzivních lhůt k vyjádření vyústit v odmítnutí návrhu; je-li příprava jednání vedena ústní formou, může být pozdní podání odmítnuto, nebo může být vydán rozsudek pro zmeškání (to vše v závislosti na povaze výzvy).

Za úkony koncentrující řízení (v rámci přípravy jednání) je třeba považovat zejména výzvu k vyjádření žalovaného k žalobě (§ 275 odst. 1 věta první ZPO, § 275 odst. 3 ZPO a § 276 odst. 1 věta druhá ZPO), následně výzvu ke stanovisku žalobce k žalobní odpovědi (§ 275 odst. 4 ZPO a § 276 odst. 3 ZPO). Uvedený výčet není uzavřený. Soudce může stanovit prekluzivní lhůty i pro další podání, které přispějí k vyřešení sporných otázek a vyjasnění věci.

Pokud účastníci zmeškají lhůty, s nimiž je spojena koncentrace řízení, v rámci přípravy jednání, může soud k později uplatněným tvrzením a důkazním návrhům přihlédnout, pokud

¹⁵ srov. KRÜGER, W., RAUSCHER, T., BECKER-EBERHARD, E. *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung: ZPO: Band 1: §§1-354*. 4.Auflage, In Leinen C.H.BECK, 2013, § 275 Rn. 1-21., ISBN 978-3-406-61031-8.

VORWERK, V., WOLF. CH. *Beck'scher Online-Kommentar zur ZPO*. Edition 12, Stand 15.3.2014, § 276 Rn. 3-9.

SAENGER, I. *Zivilprozessordnung. Handkommentar*. 5. Auflage, Gebunden Nomos, 2013, §275 Rn 1-1, ISBN 978-3-8329-7997-3.

¹⁶ „Die in Abs 1 vorgesehene zweistufige Fristsetzung ist das Charakteristikum des schriftlichen Vorverfahrens. Neben einer Frist zur Klageerwiderung – die gem § 275 ZPO auch vor, in oder nach einem frühen ersten Termin gesetzt werden kann – wird dem Beklagten zugleich eine kurze Frist zur Verteidigungsanzeige gesetzt.“ In: VORWERK, V., WOLF. CH. *Beck'scher Online-Kommentar zur ZPO*. Edition 12, Stand 15.3.2014, § 276 Rn. 3-9.

nezpůsobí průtahy v řízení nebo pokud účastník řízení takové zpoždění dostatečně omluví (§ 296 odst. 1 ZPO).

c) KONCENTRACE SPOJENÁ S JEDNÁNÍM VE VĚCI

Podoba koncentrace uplatňovaná v přípravné fázi řízení a při samotném projednání věci není v Německu stejná. Je třeba konstatovat jiný modus operandi uzavření řízení skutkovým tvrzením a důkazním návrhům. Koncentrace spojená s ukončením jednání ve věci je méně striktní, není tato navozována automaticky. V rámci ukončení jednání ve věci koncentrační princip nalézá svoje vyjádření tak, že soudce k tvrzením a důkazním návrhům předloženým v rozporu s požadavky na odstranění průtahů, nemusí přihlédnout (§ 296 odst. 2 ZPO).

Režim koncentrace řízení je zásadně ovlivněn existencí povinnosti účastníků řízení předkládat svoje skutkové přednesy a důkazní návrhy s dostatečným předstihem písemně tak, aby protistrana měla možnost připravit si reakci. Pozdním tedy nemusí být shledáno jen podání učiněné po jednání. Řízení může být uzavřeno i před obsahem podání učiněného na jednání, pokud z jeho povahy vyplývá, že protistrana by potřebovala čas k přípravě reakce (§282 odst. 2 ZPO)¹⁷. Soudce při rozhodování, zda tvrzení a důkazní návrhy odmítne nebo je ponechá ve hře, vychází z důsledků projednání pozdního přednesu (zda by jeho zohlednění způsobilo průtahy v řízení) a z případného zavinění prodlení (§ 296 odst. 2 ZPO).

Koncentrace řízení spojená s ukončením jednání ve věci je, mimo jiné, založena na výslovném zákazu úmyslného předkládání překvapivých tvrzení a důkazních návrhů. ZPO účastníkům řízení ukládá, aby obranu či reakci na obranu předložili s takovým předstihem, aby protistrana nebyla zkrácena v možnosti na takové podání reagovat (§282 odst. 2 ZPO). V případě porušení povinnosti předložit skutková tvrzení nebo důkazní návrhy v odpovídajícím předstihu připadají v úvahu dvě možná vyústění:

- soud protistraně poskytne prostor k odpovídající reakci v podobě lhůty k písemnému vyjádření, nebo v podobě nařízení nového jednání – při tomto postupu zohlední všechna tvrzení a všechny důkazní návrhy účastníků řízení, tedy i přednesy uskutečněné po lhůtě (§283 ZPO),

---

¹⁷ Podrobněji dále v textu.

- soud k takové obraně či reakci na obranu, na něž protistrana nemůže bezprostředně při jednání reagovat, nemusí přihlídnout; k tomuto postupu je soudce oprávněn přistoupit jen v případě, že zmeškání lhůt je zapříčiněno hrubou nedbalostí účastníka a v důsledku zohlednění pozdních a pozdějších tvrzení a důkazních návrhů by nastaly průtahy v řízení ¹⁸ (§296 odst. 2 ZPO).

d) PROSTOR PRO REAKCI (PRÁVO NA REPLIKU)

Jak jsme již uvedli, ZPO účastníkům ukládá prezentovat přednesy skutkových okolností a důkazní návrhy s dostatečným předstihem před hlavním jednáním (jednáním ve věci) tak, aby protistrana nebyla zkrácena v možnosti připravit se a reagovat (§282 odst. 2 ZPO). Porušení povinnosti tvrdit skutečnosti a označit důkazy s odpovídajícím předstihem se dále v řízení projeví buď v podobě poskytnutí následného prostoru protistraně k odpovídající reakci, nebo v podobě odmítnutí pozdě uplatněné obrany či reakce na obranu (296 odst. 2 ZPO).

ZPO předpokládá poskytnutí zvláštní lhůty protistraně k reakci na podání učiněné druhou stranou; výslovně zakotvuje povinnost poskytnout žalobci lhůtu k reakci na vyjádření žalovaného (§275 ZPO).

ZPO neposkytuje prostor pro taktizování založené na předkládání zásadních tvrzení a důkazních návrhů na poslední chvíli. Koncentrace řízení je v německém řízení koncipována tak, že podání učiněné na poslední chvíli účastníka řízení znevýhodní (narozdíl od naší úpravy, která stranu vyčkavší s tvrzením skutečností nebo označením důkazů do nejzazšího možného okamžiku zvýhodňuje).

e) STRUČNÉ HODNOCENÍ

Německá úprava koncentrace řízení je promyšlená a efektivní. S jejím uplatněním je spojena eliminace průtahů v řízení, nezkracuje však nedůvodně právo účastníků řízení tvrdit rozhodné skutkové okolnosti a označit důkazní prostředky. Její uplatnění v řízení je založeno na uvážení soudce. Koncentrační princip se projevuje selektivně v závislosti na průběhu konkrétního řízení.

---

¹⁸ Oba tyto předpoklady musí být splněny kumulativně.

XII. ÚPRAVA KONCENTRACE ŘÍZENÍ V RAKOUSKU

S ohledem na fakt, že svoje úvahy o možném budoucí podobě úpravy našeho civilního řízení spojujeme zejména s rakouským ZPO považujeme za vhodné předložit alespoň jednoduchý nástin právní úpravu koncentrace řízení v Rakousku.

a) **OBEČNÁ KONCENTRACE ŘÍZENÍ**

Obecnou úpravu koncentrace předkládání skutkových tvrzení a důkazních návrhů obsahuje první část rakouského ZPO, jež obsahuje obecná ustanovení. Podle ustanovení § 179 ZPO mohou strany uvádět k předmětu řízení nová skutková tvrzení a označovat důkazy do konce prvního ústního jednání ve věci. Zde nacházíme významnou paralelu s první skutkovou koncentrací.

Ustanovení § 179 ZPO zakotvuje i další podobu koncentrace, jež soudu poskytuje možnost odmítnout (jak na návrh tak i bez návrhu) takové přednesy, kterými se některá ze stran proviní hrubou nedbalostí, neboť jimi tvrdí či předkládá dříve netvrzené skutečnosti či neoznačené důkazy, a připuštění takového návrhu by průběh řízení podstatně zpomalilo. Soud může odmítnout takový návrh, který je překvapivý zejména s ohledem na pravidlo zákazu „překvapivého rozhodnutí“ jak je zakotveno v ustanovení § 182a ZPO. Proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu není přípustný samostatný opravný prostředek¹⁹.

Určité prolomení zákonné koncentrace zakotvené ustanovením §179 rakouského ZPO představuje právo předsedy senátu poskytnout stranám podle ustanovení § 180 odst. 2 ZPO lhůtu (pro obě strany stejně dlouhou). V této lhůtě jsou strany povinny označit důkazy k prokázání svých tvrzení a označit též případné důkazní prostředky. Pokud některá ze stran neoznačí důkazní prostředky ve stanovené lhůtě bez odpovídající omluvy, může být takové podání na návrh nebo i bez návrhu odmítnuto nebo může být soudem považováno za opomenutí strany ve smyslu § 381 ZPO²⁰ (důsledky takové opomenutí určí soudce). Uvedené podání musí být ve lhůtě doručeno, nikoli jen odesláno. Popsaná lhůta tedy není zachována, jestliže je podání doručeno až po poskytnuté lhůtě.

---

¹⁹ § 179 rakouského ZPO: „Die Parteien können bis zum Schluss der mündlichen Verhandlung neue auf den Gegenstand dieser Verhandlung bezügliche tatsächliche Behauptungen und Beweismittel vorbringen. Solches Vorbringen kann vom Gericht auf Antrag oder von Amts wegen zurückgewiesen werden, wenn es, insbesondere im Hinblick auf die Erörterung des Sach- und Rechtsvorbringens (§ 182a), grob schuldhaft nicht früher vorgebracht wurde und seine Zulassung die Erledigung des Verfahrens erheblich verzögern würde. Gegen den Beschluss ist ein abgeordnetes Rechtsmittel nicht zulässig.“

²⁰ § 180 odst. 2 rakouského ZPO: „Der Vorsitzende kann den Parteien auftragen, binnen einer ihnen gleichzeitig zu setzenden Frist Vorbringen zu erstatten, die als Beweismittel zu benützendenden Urkunden und Augenscheinsgegenstände bei Gericht zu erlegen und den Vor- und Familiennamen sowie die Anschrift einzuvernehmender Zeugen bekannt zu geben. Kommt die Partei einem solchen Auftrag ohne genügende Entschuldigung nicht fristgerecht nach, so kann dieses Vorbringen auf Antrag oder von Amts wegen zurückgewiesen oder die Unterlassung im Sinne des § 381 gewürdigt werden.“

b) KONCENTRACE UPOMÍNACÍHO ŘÍZENÍ

Rakouský ZPO zakotvuje i specifickou koncentraci upomínacího řízení. Dle § 257 ZPO je třeba strany po podání rozporu předvolat k přípravnému jednání, a to co nejdříve. Předvolání musí být doručeno nejméně tři týdny před konáním přípravného jednání.

Do jednoho týdne před konáním přípravného jednání mohou strany soudu zasílat svá podání obsahující skutková tvrzení a též odpovídající důkazní návrhy, ze kterých strany buď vyvozují své právo, nebo na kterých staví svoji obranu. Režim tvrzení skutečností a označení důkazů v upomínacím řízení může ovlivnit soudce výzvou k předložení podání s uvedeným obsahem uskutečněnou dle §180 odst. 2 ZPO. Podání učiněná po uvedené lhůtě může předseda senátu odmítnout.

Jak jsme již uvedli, strany mohou tvrdit nové skutečnosti a označovat důkazní prostředky do jednoho týdne před konáním přípravného jednání. I v tomto případě je třeba do konce lhůty podání doručit (soudu, resp. protistraně). Doručení se tedy musí uskutečnit nejpozději jeden týden před konáním přípravného jednání, aby se protistrana měla možnost s obsahem podání seznámit.²¹

XIII. HODNOCENÍ ÚPRAVY PRVNÍ SKUTKOVÉ KONCENTRACE

První skutková koncentrace je koncipována tak nevhodně, že svůj základní cíl, jímž jest urychlení řízení, neplní buď vůbec, nebo jej plní jen limitovaně. Neobáváme se ani konstatování, že zavedení koncentračního principu do řízení cestou první skutkové koncentrace řízení mnohdy prodlužuje.

Jistě existují řízení, v nichž první skutková koncentrace eliminuje případné průtahy v řízení, jež by byly (a před zavedením této koncentrace do řízení bývaly) způsobeny

---

²¹ § 257 rakouského ZPO: „(1) Nach rechtzeitiger Überreichung der Klagebeantwortung oder Erhebung des Einspruchs hat der Vorsitzende des Senates, dem die Rechtssache zugewiesen ist, die vorbereitende Tagsatzung zur mündlichen Verhandlung anzuberaumen. Die vorbereitende Tagsatzung zur mündlichen Verhandlung ist so anzuberaumen, dass den Parteien von der Zustellung der Ladung an mindestens eine Frist von drei Wochen zur Vorbereitung für die Streitverhandlung offen bleibt.

(2) Zur Vorbereitung dieser Verhandlung notwendige Anordnungen sind so früh wie möglich zu treffen. Insbesondere ist - soweit erforderlich - der Wechsel vorbereitender Schriftsätze aufzutragen und mit Anordnungen nach § 180 Abs. 2 vorzugehen.

(3) Die Parteien können einander in der Klage oder Klagebeantwortung noch nicht enthaltene Anträge, Angriffs- und Verteidigungsmittel, Behauptungen und Beweise, welche sie geltend machen wollen, durch besonderen, spätestens eine Woche vor der vorbereitenden Tagsatzung bei Gericht und beim Gegner einlangenden, vorbereitenden Schriftsatz mitteilen. Bis zu diesem Zeitpunkt können die Parteien auch Anträge im Sinn des § 229 mittels Schriftsatzes stellen. Der Vorsitzende hat hierüber die ihm nötig scheinenden Anordnungen ohne Aufschub zu erlassen.“

účelovým postupným tvrzením skutečností a označováním důkazů. Je třeba konstatovat i fakt, že v některých řízeních první skutková koncentrace takto účelové postupné tvrzení skutečností a označování důkazů blokuje.

Důsledky první skutkové koncentrace vedou účastníky řízení k postupu, v jehož rámci tito tvrdí skutečnosti a označují důkazní prostředky, jichž pro zjištění rozhodného skutkového stavu není prozatím třeba. Činí tak z důvodu takzvané „procesní opatrnosti“. Ve snaze předejít možnému opomenutí tvrdit důležité skutkové okolnosti a označit důkazní prostředky, jakož i reagovat sice s předstihem, nicméně těsně před zkoncentrováním řízení, na různé varianty vývoje dokazování, účastníci řízení tvrdí skutečnosti a označují důkazní prostředky, které sice považují za nadbytečné, které však mohou v pozdější fázi řízení být důležitými nebo dokonce rozhodujícími. S ohledem na uvedený obvyklý postup účastníků řízení tak první skutková koncentrace spíše řízení prodlužuje, než zkracuje.

První skutková koncentrace ovlivňuje řízení velmi nepříznivě - omezuje účastníky řízení v možnosti uplatnit v řízení stěžejní procesní práva, konkrétně v možnosti reagovat na skutková tvrzení a důkazní návrhy protistrany a na výsledky dokazování novými tvrzeními a důkazními návrhy. Vzhledem ke způsobu a intenzitě zásahu do procesu zjišťování skutkového stavu je nezbytné první skutkovou koncentraci označit jako příčinu kolize průběhu řízení s právem na spravedlivý proces.

První skutkovou koncentraci je třeba vnímat jako čistou zákonnou koncentrací, jež soudci ponechává minimum prostoru, jak uzavření možnosti tvrdit skutečnosti a označit důkazní prostředky ovlivnit. Je-li soudci svěřeno rozhodování ve věci samé, je namístě soudci umožnit, aby efektivně ovlivňoval průběh řízení. Nemá-li soudce možnost ovlivňovat přiměřenými prostředky režim koncentrace řízení, je jeho možnost vést průběh řízení velmi omezená.

Úprava koncentrace řízení účastníky nevede ke včasnému předkládání skutkových přednesů a důkazních návrhů, naopak zvýhodňuje účastníky řízení, kteří s tvrzením skutečností a označením důkazních prostředků otálí do posledního možného okamžiku.

XIV. NÁVRH ZÁKLADNÍCH PRAVIDEL NOVÉ ÚPRAVY PRVNÍ SKUTKOVÉ KONCENTRACE

Máme za to, že první skutková koncentrace by měla být v řízení zachována. Její úprava by měla vycházet z následujících pravidel:

1. Koncentrační princip nebude v rovině plošné schematické aplikace uplatňován v přípravě jednání. Soudce však bude mít v případě, že některý z účastníků bude v řízení postupovat způsobem ohrožujícím rychlé a efektivní projednání věci, možnost řízení zkoncentrovat usnesením, jímž uloží povinnost tvrdit skutečnosti a označit důkazy ve stanovené lhůtě s tím, že k pozdějším skutkovým přednesům a důkazním návrhům nebude v řízení přihlíženo. Od navozené koncentrace bude mít soudce možnost upustit, jestliže tento krok nebude mít za následek prodloužení řízení.
2. V rámci projednání věci bude uplatněna koncentrace řízení. O okamžiku navození koncentrace rozhodne soud usnesením vydaným nejdříve při prvním jednání ve věci. Koncentrace nemůže nastat dříve, než v přiměřené lhůtě stanovené soudcem na prvním jednání ve věci.
3. Účastníkům řízení bude uložena povinnost předložit skutková tvrzení a důkazní návrhy s takovým předstihem, aby se s nimi protistrana mohla ještě před jednáním seznámit a reagovat na ně.
4. Obsah skutkových přednesů a důkazních návrhů předložených po uplynutí prekluzivní lhůty bude v řízení dále zohledňován, ledaže soudce takové podání odmítne jako opožděné.
5. Řízení bude vůči skutkovým tvrzením předloženým a důkazním návrhům učiněným
  - po uplynutí soudem stanovené prekluzivní lhůty nebo
  - nikoli v dostatečném předstihu před prvním jednáním ve věci tak, aby protistrana měla možnost na podání reagovat, uzavřeno odmítnutím takového pozdního podání.
6. Řízení nebude uzavřeno vůči skutkovým tvrzením předloženým a důkazním návrhům učiněným v podobě důvodné reakce na vývoj řízení.
7. Odmítnutí pozdního podání bude kumulativně podmíněno dvěma okolnostmi:
  - v případě zohlednění pozdního podání by došlo k průtahům v řízení,
  - účastník řízení mohl skutkové přednesy a důkazní návrhy učinit včas.
8. Řízení nebude uzavřeno vůči skutkovým tvrzením předloženým a důkazním návrhům učiněným po lhůtě, bude-li potřeba jejich zohlednění v řízení odůvodněna připuštěním změny žaloby, pokud tak učiní na základě nově vylíčeného skutkového stavu.

D. NEÚPLNÁ APELACE

I. PODSTATA NEÚPLNÉ APELACE

Neúplnou apelací je koncentrace řízení, jež přichází v druhé vlně za první skutkovou koncentrací. Neúplná apelace účastníkům (s výjimkou zvláštních situací), znemožňuje tvrdit skutečnosti a předkládat důkazní návrhy až v rámci odvolacího řízení. Smyslem odvolacího řízení je umožnit přezkum prvoinstančního řízení a meritorního rozhodnutí vydaného soudem prvního stupně. Účastníci by v odvolacím řízení měli poukázat na pochybení soudu prvního stupně, nikoli rozšiřovat platformu pro zjištění skutkového stavu novými skutkovými přednesy a důkazními návrhy. Neúplná apelace působí na rozmezí prvoinstančního a odvolacího řízení; soustřeďuje předkládání skutkových tvrzení a důkazních návrhů do řízení před soudem prvního stupně a blokuje jejich uplatňování v řízení odvolacím.

II. PRÁVNÍ ÚPRAVA NEÚPLNÉ APELACE

Neúplná apelace je upravena v ustanoveních §§ 205a a 119a OSŘ; spočívá v zákazu adresovanému odvolacímu soudu přihlédnout ke skutkovým tvrzením a důkazním návrhům učiněným poté, co soud prvního stupně vyhlásil rozhodnutí ve věci samé.

Neúplná apelace je prolomena odpovídajícími výjimkami. Odvolací soud je oprávněn je povinen přihlédnout ke skutkovým přednesům a důkazním návrhům učiněným po vyhlášení meritorního prvoinstančního rozhodnutí, jestliže:

a) se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přisedícího) nebo obsazení soudu;

b) jimi má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci;

c) jimi má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně;

d) jimi má být splněna povinnost tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti nebo důkazní břemeno, a to za předpokladu, že pro nesplnění některé z uvedených břemen neměl odvolatel ve věci úspěch a že odvolatel nebyl řádně poučen podle § 118a odst. 1 až 3;

e) odvolatel nebyl řádně poučen podle § 119a odst. 1;

f) nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně.

III. HODNOCENÍ NEÚPLNÉ APELACE

Jak jsme již uvedli, považujeme neúplnou apelaci za dobře fungující podobu koncentrace řízení. Neúplná apelace soustřeďuje proces zjišťování skutkového stavu do řízení před soudem prvního stupně.

Soustředění možnosti tvrdit skutkové okolnosti a označit nové důkazy do řízení před soudem prvního stupně dobu řízení skutečně významně zkracuje. Omezení možnosti tvrdit skutečnosti a označovat důkazy v odvolacím řízení přitom nelze považovat za nepřiměřený zásah do režimu zjišťování skutkového stavu. Neúplnost apelace odpovídá podstatě odvolacího řízení, neboť toto je určeno primárně k přezkumu a odstranění pochybení a nemělo by být vnímáno jako platforma pro zjišťování skutkového stavu.

Nikoli zásadní nedostatek lze nalézt ve formulační rovině úpravy neúplné apelace. Zákaz přihlídnout v odvolacím řízení k novým skutkovým tvrzením a důkazním návrhům by měl být formulován jako zákaz přihlídnout k těmto přednesům; stávající formulace § 205a OSŘ tento zákaz zaměňuje s uplatnitelností odvolacích důvodů. Tato výhrada však nesměřuje k obsahu regulace, nýbrž k technice úpravy.

IV. NÁVRH ZÁKLADNÍCH PRAVIDEL NOVÉ ÚPRAVY PRVNÍ SKUTKOVÉ KONCENTRACE

Úprava neúplné apelace by měla být využita i v novém civilním kodexu. Úprava neúplné apelace nemusí věcně doznat významnějších změn.

E. KONCENTRACE TVRZENÍ SKUTEČNOSTÍ PŘI UPLATNĚNÍ OBRANY PROTI SMĚNEČNÉMU (ŠEKOVÉMU) PLATEBNÍMU ROZKAZU

I. PODSTATA A PRÁVNÍ ÚPRAVA KONCENTRACE SMĚNEČNÉHO ROZKAZNÍHO ŘÍZENÍ - JINAK

Směnečné (šekové) rozkazní řízení obsahuje nepřísnejší specifickou koncentraci přednesu skutkových tvrzení. Zakotvuje ji ustanovení § 175 OSŘ. Koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení je koncipována v podobě určení lhůty pro tvrzení skutečností v rámci uplatnění obrany proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu. Žalovaný, vůči němuž bylo rozhodnuto směnečným (šekovým) platebním rozkazem, je při vymezení obrany

proti uplatněnému nároku limitován 15ti denní námitkovou lhůtou. Podle ustanovení § 175 OSŘ je žalovaný povinen tvrdit v námitkách vše, co proti směnečnému (šekovému) platebnímu nároku namítá; námitky podané po uplynutí námitkové lhůty, ale před nařízením námitkového jednání soud odmítne, k námitkám podaným po nařízení námitkového jednání nelze přihlížet.

Námitky (případně jejich odůvodnění) musí být vymezeny skutkovými tvrzeními. Podstatu námitek tvoří popis skutkových okolností, které odůvodňují neexistenci uplatněného směnečného nároku nebo nedůvodnost jeho uplatnění. Vymezení námitky musí být určité a konkrétní. Míra individualizace skutkových tvrzení, na nichž žalovaný obranu proti uplatněnému směnečnému (šekovému) nároku zakládá, musí být taková, aby skutkové tvrzení nebylo zaměnitelné s jiným skutkem.²² Jak jsme již uvedli, procesní obrana proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu je upravena stejně jako směnečný (šekový) platební rozkaz - a vlastně téměř celé směnečné (šekové) rozkazní řízení - v ustanovení § 175 OSŘ.

Koncentrace navozená vydáním směnečného (šekového) platebního rozkazu je koncentrací výlučně skutkovou, neboť žalovaného omezuje jen v rovině vymezení námitek. Na označení důkazních prostředků koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení nedopadá; žalovaný podavší námitky proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu má prostor k označení důkazních prostředků do konce prvního jednání ve věci, jak vyplývá z ustanovení § 118b OSŘ (viz první skutkovou koncentraci).

II. POŽADAVKY NA VYMEZENÍ NÁMITEK

Tvrdomost procesního režimu směnečného (šekového) rozkazního řízení vůči žalovanému je umocněna faktem, že obrana musí být uplatněna úplně a přesně. Z. Kovařík k vymezení námitek proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu uvádí: *„Z hlediska obsahového nepostačuje, aby žalovaný jen sdělil, že vznáší námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, ale musí je odůvodnit, to znamená alespoň stručně sdělit soudu důvody, které jej vedou k tomu, že odmítá podle směnečného platebního rozkazu plnit. Stručnost ovšem nemůže být na újmu určitosti, protože námitky vlastně vytvářejí rámec pro další projednávání věci a vymezují otázky, které bude muset soud posoudit.“*²³

Žalovaný má k dispozici jen poměrně krátkou dobu na vyhotovení námitek. Námitky musí být vymezeny podle stanovených pravidel již v námitkové lhůtě. Nestačí podat jen torzo

---

²² Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.9.2003, sp.zn. 5 Cmo 353/2003, v jehož odůvodnění vrchní soud konstatoval, že: *„Nelze připustit z tohoto hlediska, aby námitky byly tak flexibilní, že by mohly případně umožňovat, aby v průběhu námitkového řízení jim byla podsouvána opakovaně stále nová a zcela odlišná skutková tvrzení.“*

²³ KOVAŘÍK, Zdeněk. Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení. *Bulletin advokacie*, Česká advokátní komora v Praze, 2010, č. 10. s.16.

nebo koncept námitek s tím, že tyto budou následně doplněny. Možnost doplnění námitek je zásadně omezena. Z tohoto pohledu se 15 denní námitková lhůta jeví jako nepřiměřeně krátká. Požadavek, aby byla obrana žalovaného proti uplatněnému směnečnému (šekovému) nároku řádně substancována, považujeme za odůvodněný. Skutkové okolnosti, v nichž spočívá obrana žalovaného, musí být popsány natolik jednoznačně, aby byly nezaměnitelně odlišeny od případných jiných skutečností. Stávající koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení nepřipouští možnost odstranění případné neurčitosti námitek upřesněním nebo doplněním po uplynutí námitkové lhůty. Krátká námitková lhůta a požadavek na precizní vymezení obrany již v průběhu lhůty činí z koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení soutěsku, v níž žalovaní často uvíznou. Obrana žalovaných proti uplatněnému směnečnému (šekovému) nároku bývá mnohdy složitá a vyžaduje komplikovaný popis rozhodných skutkových okolností. V takových situacích jsou žalovaní poměrně často odsouzeni k neúspěchu v řízení navzdory faktu, že disponují důvodnou obranou.

III. DOPLNĚNÍ NÁMITEK

Po uplynutí námitkové lhůty nelze vznášet nové námítky. V této podobě je koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení koncipována zákonem. OSŘ výslovně nepřipouští ani doplnění nebo upřesnění námitek. Formulace požadavku na úplnost námitek je poměrně jasná - žalovaný je povinen v námitkách uvést vše, co proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu namítá.

Jisté uvolnění nepřiměřeně striktního zákonného režimu v otázce doplnění námitek přinesla rozhodovací praxe soudů. Nejvyšší soud ČR judikoval,²⁴ že včas podané námítky lze doplnit, nikoli však do té míry, že by tímto doplněním byla uplatněna nová, v námitkách nevymezená obrana. Jedná se o poměrně mladou rozhodovací praxi (stěžejní rozhodnutí bylo vydáno v roce 2010). Předchozí přístup soudů doplňování námitek nepřál. Nedotčen zůstal zákaz podat nové námítky.

Nejvyšší soud ČR v aktuálně určujícím rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 4711/2008 ze dne 29. září 2010 používá pojem „doplnění námitek“. Přípustným doplněním námitek je třeba rozumět takové rozšíření skutkových tvrzení vymezujících obranu proti směnečnému

---

²⁴ Aktuální postoj Nejvyššího soudu ČR k možnosti postlhůtního vymezení obrany proti směnečnému platebnímu rozkazu charakterizuje rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 4711/2008 ze dne 29. září 2010, jež v právní větě uvádí: „V důsledku zásady koncentrace řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu žalovaný nemůže po uplynutí lhůty k podání námitek uplatňovat takovou obranu, která nebyla uvedena již v námitkách. Nic však žalovanému nebrání v tom, aby i v této fázi řízení uváděl nové skutečnosti, jež mohou mít podle jeho názoru význam pro posouzení důvodnosti obrany, kterou v námitkách již řádně uplatnil. Pokud takové skutečnosti směřují jen k doplnění dříve uplatněné námítky, pak je nelze považovat za námítky nové – opožděné, k nimž by již soud nesměl přihlížet.“

(šekovému) nároku přiznanému směnečným (šekovým) platebním rozkazem, které nepřekračuje limit v podobě zákazu otevření cesty novým tvrzením, jimiž by byla uplatněna nová dosud neuvedená obrana. Povahu přípustného doplnění námitek má upřesnění původních tvrzení; i v tomto případě je však nezbytné respektovat omezení spočívající v zákazu měnit podstatu námítky.

Nepřípustným je takové doplnění námitek, které má podobu uplatnění nové námítky nebo sdělení nových skutkových tvrzení, které sice doplňují již podanou námítku, nicméně tuto kvalitativně mění - například mění podstatu námítky nebo vyplňují „prázdnou“ námítku, která spočívá v pouhém obalu, jenž není naplněn odpovídajícím skutkovým vymezením. Nepřípustné je doplnění námítky, jež:

- námítku mění v námítku jinou,
- dává námítce nový zásadní obsah nebo novou kvalitu,
- naplňuje obsahem námítku, jež nebyla dostatečně vymezena.

IV. VÝJIMKY Z UPLATNĚNÍ KONCENTRAČNÍHO PRINCIPU

Existenci výjimek z uplatnění koncentrace ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení lze hledat ve dvou rovinách. Možné výjimky je nezbytné hledat ve faktu:

- zda se koncentrace uplatní ve vztahu ke všem námitkám (ke všem druhům obrany) či nikoli a
- zda se koncentrace uplatní za všech okolností.

a) UPLATNITELNOST KONCENTRAČNÍHO PRINCIPU VŮČI JEDNOTLIVÝM NÁMITKÁM

V rovině vymezení jednotlivých námitek se koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení neuplatňuje bezvýjimečně. Rozhodovací praxe soudů z uplatnění koncentrace některé námítky vyčlenila. Jedná se o úzký výčet námitek, jenž nic nemění na faktu, že koncentrace směnečného (šekového) řízení nemůže mít ve stávající podobě v moderní úpravě civilního procesu místo.

Rozhodovací praxe soudů dovodila možnost podat některé námítky i po uplynutí námitkové lhůty. Jedná se o:

- některé procesní námítky
- nesamostatné námítky

aa) PROCESNÍ NÁMITKY VYŇATÉ Z REŽIMU KONCENTRACE

Rozhodovací praxe soudů z námitek podřízených koncentračnímu principu vyňala většinu námitek nedostatku procesních podmínek.²⁵

Tuto excerpici námitek nedostatku procesních podmínek z režimu koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení považujeme za smysluplnou. Uzavření vymezení obrany proti směnečnému (šekovému) platebnímu rozkazu do námitkové lhůty je ve své podstatě koncentrací skutkovou, měla by tudíž být uplatňována jen vůči skutkovému vymezení obrany, nikoli vůči námitkám procesního charakteru. Rovněž rozhodovací praxe pak do režimu koncentrace poměrně nesystémově vtáhla námitku nedostatku místní nepříslušnosti soudu.²⁶

ab) HMOTNĚ PRÁVNÍ NÁMITKY VYŇATÉ Z REŽIMU KONCENTRACE

Rovněž možnost uplatnit některé námitky nalézající právní oporu v normách hmotného práva po uplynutí námitkové lhůty pochází z dílny rozhodovací praxe soudů. Těmito námitkami extrahovanými z režimu koncentrace směnečného rozkazního řízení jsou takzvané nesamostatné námitky. Vzhledem k faktu, že ohledně šeků žádná rozhodovací praxe neexistuje, budeme se zabývat jen nesamostatnými námitkami souvisejícími s uplatněním směnečného nároku. Nesamostatnými jsou námitky, které samy o sobě nepředstavují věcnou obranu proti uplatněnému směnečnému nároku, nejsou tudíž způsobilé přinést žalovanému samostatně bez uplatnění další námitky důvodnou obranu. Nesamostatné námitky jsou jen prostředkem, jehož úspěšné uplatnění připouští vznesení některých relativních námitek (zpravidla námitky kauzální - např. námitky neexistence směnkou zajištěné pohledávky nebo námitky excesivního vyplnění blankosměnky).

Za nesamostatné považujeme námitky:

- námitku zlé víry při nabývání směnky,
- námitku hrubé nedbalosti při nabývání směnky,
- námitku vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky,

---

²⁵ Uvedené vynětí námitek nedostatku procesních podmínek vyplývá například z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 20/2000 ze dne 14.3.2000, jehož právní věta zní: „Námitka, že bylo porušeno ustanovení § 155 odst. 2 písm. a) o.s.ř., nepředstavuje námitku nedostatku podmínky řízení, a proto se na ni vztahuje ve směnečném řízení zásada koncentrace řízení.“ Nepřímé konstatování o nepoužití koncentračního principu vůči námitkám nedostatku procesních podmínek (podmínek řízení) je doplněno explicitním konstatováním obsaženým v odůvodnění rozhodnutí, z něhož vyjímám následující pasáž: „Takovými námitkami jsou pouze námitky, které poukazují na nedostatky, pro které, jestliže je soud v řízení shledá a nedojde-li k jejich odstranění, nemůže ve věci rozhodnout. Takovými námitkami jsou např. námitka nedostatku pravomoci soudu, námitka jeho věcné nepříslušnosti, námitka rei iudicatae, námitka litispendence, námitka nedostatku způsobilosti být účastníkem řízení, apod.“

²⁶ S rozhodovací praxí soudů, v jejímž rámci není ve vztahu k námitce místní nepříslušnosti uplatňován koncentrační princip jsem se seznámil v rámci svojí advokátní praxe; nepodařilo se mi najít žádné publikované rozhodnutí, jímž by bylo možné tuto informaci podpořit.

- námitka zlé víry nebo hrubé nedbalosti při nabývání směnky,
- námitku podindosace směnky,
- námitku cesse směnečné pohledávky a
- námitka zastřené prokuraindosace směnky (indosace směnky „na oko“).

Rozhodovací praxe výslovně (v rámci publikovaného rozhodnutí) dovodila vynětí z koncentrace jen u jedné z uvedených námitek, a to námitky vědomého jednání na škodu dlužníka při nabývání směnky.²⁷ Důvodem nepodřízení uvedené námitky koncentračnímu principu je právě fakt, že se jedná o námitku nesamostatnou (o námitku, která není způsobilá poskytnout sama o sobě důvodnou obranu).²⁸ Všechny nesamostatné námitky však mají stejnou podstatu (neposkytují věcnou obranu), je tedy nezbytné vyjmout je z režimu koncentrace všechny.

b) UPLATNITELNOST KONCENTRAČNÍHO PRINCIPU VE SPECIFICKÝCH SITUACÍCH

Odpověď na otázku, zda je směnečné (šekové) rozkazní koncentrováno v absolutní či relativní rovině je jednoduchá. Koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení je netvrdší skutkovou koncentrací, které OSŘ používá; uplatní se bezvýjimečně.

Neúplná apelace je prolomena celkem devíti výjimkami, první skutková koncentrace šesti výjimkami.²⁹ Hranice uzavírající řízení vůči možnosti vymezit obranu uplynutím námitkové lhůty není je mírně posunuta možností doplnit námitky. Možnost doplnění námitek je sevřena velmi úzkými mantinely, neboť doplnění námitek může mít jen povahu upřesnění či dotvrzení již řádně skutkově vymezené obrany (podrobnější výklad je obsažen výše v textu).

Koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení se uplatní vždy bez ohledu na průběh řízení. Koncentraci směnečného (šekového) rozkazního řízení považujeme i přes možnost doplňovat námitky za víceméně absolutní.

V. KONCENTRACE SMĚNEČNÉHO (ŠEKOVÉHO) ROZKAZNÍHO ŘÍZENÍ A PRÁVO NA SPRAVEDLIVÝ PROCES

²⁷ Viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12.1.1999, sp.zn. 5 Cmo 497/98.

²⁸ Ve zmíněném rozhodnutí (rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12.1.1999, sp.zn. 5 Cmo 497/98) je důvod vynětí této námitky z koncentrace popsán tak, že nejde o samostatnou námitku, ale jen o skutečnost, která – je-li prokázána – umožňuje úspěšně uplatnit jiné námitky, které však již musí být včas

²⁹ Je nám známo pět situací, v nichž není řízení zkoncentrováno skončením prvního jednání ve věci (přípravného jednání), judikatura pak dovodila ještě jeden důvod neuplatnění koncentračního principu.

Hodnocení každého specifického řízení se neobejde bez zkoumání jeho ústavní konformity. Požadavek na spravedlivý průběh řízení není jen němým výkřikem aktivistů, právo na spravedlivé řízení je ústavním právem, jež je zakotveno Listinou základních práv a svobod. Dle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod „*jsou si všichni účastníci v řízení rovni*“; Listina základních práv a svobod výslovně zakotvuje požadavek na takové uspořádání průběhu řízení, které je způsobilé garantovat rovné postavení účastníků řízení. Rovné postavení účastníků v sobě implicitně zahrnuje i rovnost využitelných procesních prostředků.

Podle Listiny základních práv a svobod jsou si všichni účastníci rovni. Požadavek na rovné postavení účastníků v řízení nepřipouští zvýhodnění některého účastníka na úkor protistrany. Směnečné (šekové) rozkazní řízení je typickým příkladem řízení, v němž je žalobce zvýhodňován na úkor žalovaného. Postavení stran ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení je koncepčně nerovné. Je-li žalovaný v řízení omezen v možnosti tvrdit na svoji obranu skutkové okolnosti po uplynutí námitkové lhůty, zatímco žalobcovo právo odůvodnit uplatněný nárok dalšími a dalšími skutkovými řízení trvá až do okamžiku navození první skutkové koncentrace (minimálně o několik měsíců déle než u žalovaného), nelze o rovném postavení žalobce a žalovaného ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení vůbec uvažovat.

Rovné postavení stran ve sporu zahrnuje i možnost využít stejné prostředky. Požadavek na rovné postavení stran se tedy sestává i z požadavku rovnost při volbě zbraní. Podstatou principu rovnosti zbraní je záruka možnosti využít v řízení stejné procesní prostředky k prosazení zaujímaného procesního postoje poskytnutá oběma stranám sporu. Rovné postavení stran ve sporu je založeno i na vyváženém uspořádání práva účastníků řízení tvrdit rozhodné skutkové okolnosti. Žalobce má právo tvrdit skutkové okolnosti, od nichž odvozuje svůj nárok, žalovaný je oprávněn tvrdit skutkové okolnosti, na nichž staví svoji obranu. Řízení lze považovat za zaručující rovné postavení stran jen v případě, že žalobce i žalovaný mají možnost tvrdit v řízení rozhodné skutkové okolnosti v obdobné míře, v obdobné intenzitě a v obdobném čase.

Koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení rovné postavení stran potlačuje. Možnost žalovaného vymezit obranu v podobě podání námitek soustřeďuje do patnáctidenní námitkové lhůty, tedy do velmi krátkého úseku řízení. Tato koncentrace možnosti žalovaného tvrdit rozhodné skutkové okolnosti navozuje vzhledem k absenci obdobného limitu omezujícího reciproční procesní aktivity žalobce výraznou asymetrii v procesních právech účastníků řízení. Vůči žalovanému se směnečné rozkazní řízení koncentruje již uplynutím námitkové lhůty, pro žalobce se řízení před skutkovými tvrzeními uzavírá až uplynutím prvního jednání ve věci (případně přípravného jednání). Žalobce má tedy možnost tvrdit ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení skutkové okolnosti o několik měsíců (a někdy i let) déle, než žalovaný. Právní režim zakotvený ustanovením § 175 OSŘ tudíž zcela zásadně porušuje princip rovnosti stran i princip rovnosti zbraní, neboť žalovaný

ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení nemá zdaleka stejné možnosti při skutkovém vymezení svého základního procesního postoje (vedení obrany) jako žalobce při uplatnění nároku (vedení procesního útoku).

Pojmovým znakem směnečného (šekového) rozkazního řízení je nerovnost stran a nerovnost zbraní. Takto koncipovaná nerovnováha v postavení účastníků směnečného (šekového) rozkazního řízení a ve využitelnosti procesních prostředků vedení útoku či obrany porušuje právo žalovaného na spravedlivý průběh řízení.

Koncentraci směnečného (šekového) rozkazního řízení je třeba konfrontovat se zárukou ústavně konformního průběhu řízení i u pohledu práva na právní slyšení. Jak jsme již uvedli v souvislosti s hodnocením první skutkové koncentrace, je nezbytné právo na právní slyšení dovozovat zejména z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod „*má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem*“. Ani při projednání uplatněného směnečného (šekového) nároku v rozkazním řízení nelze zapomínat na požadavek spravedlivého projednání věci. V rámci spravedlivého projednání věci musí být respektován požadavek na právní slyšení. Právo na právní slyšení se sestává z možnosti náležitých skutkových přednesů, z možnosti podání důkazních návrhů, z možnosti reagovat na přednesy a návrhy odpůrce, z možnosti vyjádření svého právního názoru, a z možnosti hodnocení provedeného dokazování.³⁰

Směnečné (šekové) rozkazní řízení žalovanému neposkytuje odpovídající prostor pro uplatnění náležitých skutkových přednesů a reakcí na přednesy protistrany. Náležitým je totiž jen skutkový přednes, kterým lze účinně reagovat na procesní aktivity protistrany.

Je-li žalovanému ve srovnání s žalobcem poskytnuta výrazně okleštěná platforma pro uplatnění skutkových tvrzení a nemá-li žalovaný narozdíl od žalobce možnost reagovat na další skutková tvrzení protistrany, je třeba konstatovat, že se žalovanému, vůči němuž soud rozhodl směnečným (šekovým) platebním rozkazem, dostává práva na projednání věci, uvedené projednání věci však nelze považovat za spravedlivé.

VI. LEGITIMNÍ SMYSL A ÚČEL KONCENTRACE ŘÍZENÍ, VĚCNĚ USPOKOJIVÉ ROZHODNUTÍ

Výsledkem dobře upraveného řízení je věcně uspokojivé rozhodnutí vydané v přiměřené lhůtě. Věcně uspokojivým je jen takové rozhodnutí, které v co nejvyšším možném rozsahu odpovídá skutečnému skutkovému stavu. Klade-li procesní předpis do cesty procesu zjišťování skutkového stavu překážky, které možnost úplného zjištění skutkového stavu významně omezují, lze takovou restrikcí akceptovat jen ve zvlášť odůvodněných případech.

---

³⁰ Tamtéž.

Uzavření řízení před možností tvrdit skutkové okolnosti je natolik významným zásahem do procesu zjišťování skutkového stavu, že je nezbytné považovat za odůvodněný požadavek, aby řízení bylo koncentrováno jen v situacích, kdy požadovaného cíle nelze dosáhnout jinak. Legitimní přitom musí být i cíl, jenž je zakotvením koncentrace do řízení sledován. Neshledáváme jiný důvod, kterým lze ospravedlnit časové ohraničení možnosti uplatnit v řízení skutkové okolnosti na obranu proti projednávanému nároku, než je zamezení obstrukčního chování žalovaného.

Koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení však žádné vyšší cíle v podobě zamezení průtahům v řízení nesleduje. A pokud ano, ubírá se zjevně po falešné stopě. Obvyklý průběh směnečného (šekového) rozkazního řízení je takový, že soud vydá a doručí směnečný (škový) platební rozkaz, čímž dobu na přednes skutkových okolností vymezujících obranu proti uplatněnému směnečnému (škovému) nároku ohraničuje na 15 dní. Po podání námitek soud nařídí námitkové jednání, jehož cílem je prověřit důvodnost podaných námitek a rozhodnout o opodstatněnosti uplatnění nároku. Koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení by mohla mít ambice bránit průtahům v řízení jen v případě, že by námitky byly projednány bezprostředně po uplynutí námitkové lhůty; například do 30 ti dnů, když 15 dnů by měl žalobce na vyjádření k námitkám a 15 dnů by sloužilo k přípravě jednání. Pokud by námitky byly projednány ve lhůtě řádově nepřekračující námitkovou lhůtu, bylo by možné uvažovat v intencích, že uzavření řízení před možností tvrdit za účelem obrany proti uplatněnému směnečnému (škovému) nároku nové skutečnosti po uplynutí námitkové lhůty je nástrojem urychlujícím řízení. Námitky jsou však projednávány zpravidla až několik měsíců (někdy dokonce až několik let) po uplynutí námitkové lhůty. Koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení je tudíž jen omezením nedůvodně bránícím žalovanému řádně se proti uplatněnému nároku bránit.

VII. DALŠÍ PŘÍPADNÉ DŮVODY UPLATŇOVÁNÍ KONCENTRAČNÍHO PRINCIPU VE SMĚNEČNÉM ROZKAZNÍM ŘÍZENÍ

Směnečné (škové) rozkazní řízení je často spojováno s představou nezbytnosti prodchnout pravidla při uplatnění směnečného (šekového) nároku jakousi procesní směnečnou (škovou) přísností. Tato představa je většinou iniciována domněnkou, že když je směnečná (šková) přísnost uplatňována v hmotněprávních vztazích mezi směnečnými (škovými) věřiteli a dlužníky, je nezbytné, aby zmíněná směnečná (šková) přísnost našla svoji prodlouženou ruku v řízení o zaplacení směnečného (šekového) nároku. Promítnutí uvedených představ do řízení je nedůstojné a koliduje s ideou zavedení moderního civilního řízení.

Koncentraci směnečného (šekového) rozkazního řízení neopodstatňuje ani samotný směnečný (škový) vztah. Směnečné (škové) právo je právem věřitelským reálně

zvýhodňujících věřitele na úkor dlužníka. Abstraktnost pohledávky vtělené do směnky (šeku) nastavuje pro uplatnění nároku v soudním řízení režim, v jehož rámci věřitel nemusí při tvrdit a prokazovat kauzu. Zásadní negativní dopady na postavení směnečného (šekového) dlužníka má převod směnky indosací, když takový převod směnky v případě, že nabyvateli směnky nelze upřít dobrou víru při nabytí tohoto cenného papíru, směnečným dlužníkům komplikuje nebo dokonce uzavírá cestu možnost bránit se některými námitkami (například námitkou neexistence pohledávky, k jejímuž zajištění byla směnka emitována, nebo námitkou excesivního vyplnění blankosměnky). To jsou nevýhody pasivní legitimace ve směnečném vztahu. Velmi obtížně se směneční dlužníci brání kauzálními námitkami, které vyplývají z vlastních vztahů jiných směnečných dlužníků k věřiteli.³¹

Civilní proces by měl respektovat a reflektovat hmotněprávní uspořádání právního vztahu, z něž vychází uplatněný nárok a vznesená obrana. Neměl by však přidávat vlastní pseudoreakce na případnou asymetrii v hmotněprávním vztahu. Směneční dlužníci jsou ve směnečném vztahu znevýhodněni způsobem, který si žádá hmotné směnečné právo. Není však vhodné popsanou nerovnováhu ve směnečném vztahu exponovat nepotřebnými procesními zásahy, které směnečnému dlužníkovi komplikují nebo dokonce odnímají možnost bránit se proti nedůvodnému uplatnění směnky.

Požadavek nebo potřeba koncentrovat směnečné (šekové) rozkazní řízení tedy nevyplývá ani z hmotného práva.

VIII. POHLED DO ZAHRANIČÍ

Směnečné právo bylo pro velkou část světa³² sjednoceno na konferenci konané v roce 1930 v Ženevě. V Evropě (s výjimkou Velké Británie)³³ platí velmi podobné směnečné právo. V rámci Evropy se výraznější koncentrace řízení, v jehož rámci je uplatňován směnečný nárok, prosazuje jen u nás, na Slovensku a v Rakousku. Jedná se o právní úpravy, jež přežívají z rakouského ZPO. Slovenská úprava je téměř totožná s úpravou naší (s výjimkou délky námitkové lhůty), rakouská se od naší úpravy také příliš neliší. Slovenská republika usilovně pracuje na rekonstrukci procesního práva a je otázkou, zda stávající úprava směnečného (šekového) rozkazního řízení na Slovensku přetrvá i po rekonstrukci.

Zvláštní koncentrace pro řízení, v nichž je realizován výkon směnečného (šekového) práva, není vlastní německé a francouzské úpravě. Německo je přitom zemí, v níž jsou směnky v obchodních vztazích využívány skutečně hojně. Specifickou koncentraci řízení

---

³¹ Uvedený režim uzavřel možnost bránit se proti uplatnění směnky neexistencí směnkou zajištěné pohledávky mnoha směnečným rukojmím.

Z judikatury: rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 13.7.1998, sp.zn. 9 Cmo 3/98 nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.2.1999, sp.zn. Rc 32 Cdo 512/98.

³² Nikoli pro státy, v nichž se uplatňuje angloamerický model právní regulace společenských vztahů.

³³ Ale i v Jižní Americe a dalších částech světa.

začleněnou do procesního práva pro situace, v nichž je uplatňován směnečný (šekový) nárok, nevykazuje právní úprava Švédského království, Belgického království, Maltské republiky, Ruské federace, Lotyšské republiky. Není mi známo, že by se s výjimkou zmíněných tří států (ČR, SR a Rakousko) projevovala specifická koncentrace daná pro řízení, v nichž je uplatňován směnečný nárok, ani kdekoli jinde v Evropě.

Například německý ZPO poskytuje kvalitní platformu pro účinné a efektivní uplatňování směnečného nároku. Jedná se o listinné řízení (*Urkundenprozess*), směnečné řízení (*Wechselprozess*) a listinné, směnečné a šekové upomínací řízení (*Urkunden-, Wechsel- und Scheckmahnverfahren*). V žádné ze tří variant „rozkazního“ řízení (přesněji řízení listinného nebo upomínacího)³⁴, v jejichž rámci je uplatňován směnečný nárok se neuplatňuje koncentrační princip. Nelze přitom konstatovat, že by uplatňování směnečných nároků v německém sporném řízení bylo absencí koncentrace řízení limitováno co do své efektivity, funkčnosti nebo rychlosti.

Nežádá-li si specifickou koncentraci řízení zvýhodňující věřitele na úkor dlužníka směnečné právo mnoha států, v nichž je právní úprava směnek téměř shodná s úpravou naší, nemá úvaha, že si takovou koncentraci žádá hmotné směnečné právo, v reálném světě odpovídající oporu. Nežádá-li si specifickou koncentraci řízení zvýhodňující věřitele na úkor dlužníka funkční německý model úpravy listinného nebo upomínacího řízení, nelze potřebu koncentrovat směnečné rozkazní řízení obhájit ani poukazem na snížení efektivity řízení v případě eliminace nebo omezení dopadů koncentračního principu do tohoto řízení.

IX. HODNOCENÍ KONCENTRACE SMĚNEČNÉHO (ŠEKOVÉHO) ROZKAZNÍHO ŘÍZENÍ

S uplatněním koncentračního principu ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení nelze spojovat žádnou výhodu v podobě urychlení nebo zefektivnění řízení žádnou výhodu (pokud za projev zefektivnění nebo urychlení řízení není považován stav, za jehož panování se soudy nemusí zabývat meritem věci v řízeních, v nichž žalovaní nestihli v námitkové lhůtě dostatečně kvalifikovaně vymezit svoji důvodnou obranu).

Uplatnění koncentračního principu ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení je bezprostředním důvodem vydání mnoha věcně neuspokojivých rozhodnutí, neboť žalovaným znemožňuje ubránit se proti uplatněnému nároku. Rozhodující ovlivnění výsledku řízení o zaplacení směnečného (šekového) nároku příliš striktním uplatněním koncentračního principu není jen pouhou marginálií, ale vážným problémovým faktorem směnečného (šekového) rozkazního řízení. Je třeba konstatovat, že se v seznamu účastníků, jež neúspěšně absolvovali soudní řízení, nachází až příliš mnoho žalovaných, vůči nimž bylo rozhodnuto směnečným (šekovým) platebním rozkazem, kteří se vůči uplatněnému nároku neubránili

---

³⁴ Tj. listinného řízení, směnečného řízení a listinného, směnečného a šekového upomínacího řízení.

navzdory faktu, že disponovali důvodnou obranou, jelikož se nedokázali vypořádat s příliš intenzivní koncentrací řízení. S ohledem na uvedené nelze stávající podobu směnečného (šekového) rozkazního řízení posuzovat shovívavě.

Podoba koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení neumožňuje považovat tento zvláštní druh řízení za ústavně konformní.

X. NÁVRH ZÁKLADNÍCH PRAVIDEL NOVÉ ÚPRAVY KONCENTRACE SMĚNEČNÉHO (ŠEKOVÉHO) ROZKAZNÍHO ŘÍZENÍ

I kdyby koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení byla způsobilá eliminovat průtahy v řízení, v důsledku čehož by striktní uplatnění koncentračního principu přinášelo odpovídající výsledek, nebylo by možné její stávající podobu v nové úpravě strpět. Znevýhodnění žalovaného a zásah do práva tohoto účastníka řízení na spravedlivý proces je natolik intenzivní, že je nezbytné v rámci rekonstrukce uplatnění koncentračního principu ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení eliminovat nebo výrazně omezit.

Při zachování specifického směnečného (šekového) rozkazního řízení vidíme dvě možné podoby úpravy nového směnečného (šekového) rozkazního řízení. Zachování stávající podoby koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení je nemyslitelné. Koncentraci tohoto specifického rozkazního řízení lze do v rámci rekonstrukce buď zcela zrušit, nebo zásadně zmírnit.

Absolutní eliminace koncentračního principu by s velkou pravděpodobností řízení o zaplacení směnečného (šekového) nároku nijak významně neprodloužila. S jistotou však tento závěr učinit nelze. Nelze navíc odhlédnout od faktu, že koncentrace směnečného (šekového) rozkazního řízení je v našem civilním procesu velmi silně zakořeněna. Zmírnění a racionalizace koncentrace tohoto druhu řízení by přitom byly způsobilé negativní projevy uplatňování koncentračního principu ve směnečném (šekovém) rozkazním řízení eliminovat, nebo alespoň zásadně zmírnit.

Za vhodné řešení do budoucna tak považujeme zavedení modelu směnečného (šekového) rozkazního řízení, v jehož rámci by:

- žalovaný v námitkové lhůtě musel vymezit podstatu obrany v jejích hrubých obrysech s tím, že v další rozumné lhůtě, která by neprodlužovala efektivní přípravu jednání a která by nekončila přehnaně dlouho před nařízeným námitkovým jednáním, by tuto obranu musel konkretizovat a precizovat;
- v odůvodněných případech by bylo možné dodatečně doplnit i dosud neuplatněnou obranu, pokud by jejím zohledněním nastaly průtahy v řízení;

- uplatnění koncentračního principu by bylo stejně jako u první skutkové koncentrace a neúplné apelace prolomeno odpovídajícími výjimkami.